

Transitie Landelijk Gebied Groningen
CONCEPT *Verlag kennissessie deelgebied Veenkoloniën in
samenwerking met Innovatie Veenkoloniën*
29-11-2023

Gebiedswebsite Groningse Veenkoloniën – www.provinciegroningen.nl/veenkolonien

Opening en introductie opgave

Het Groningse deel van de Veenkoloniën

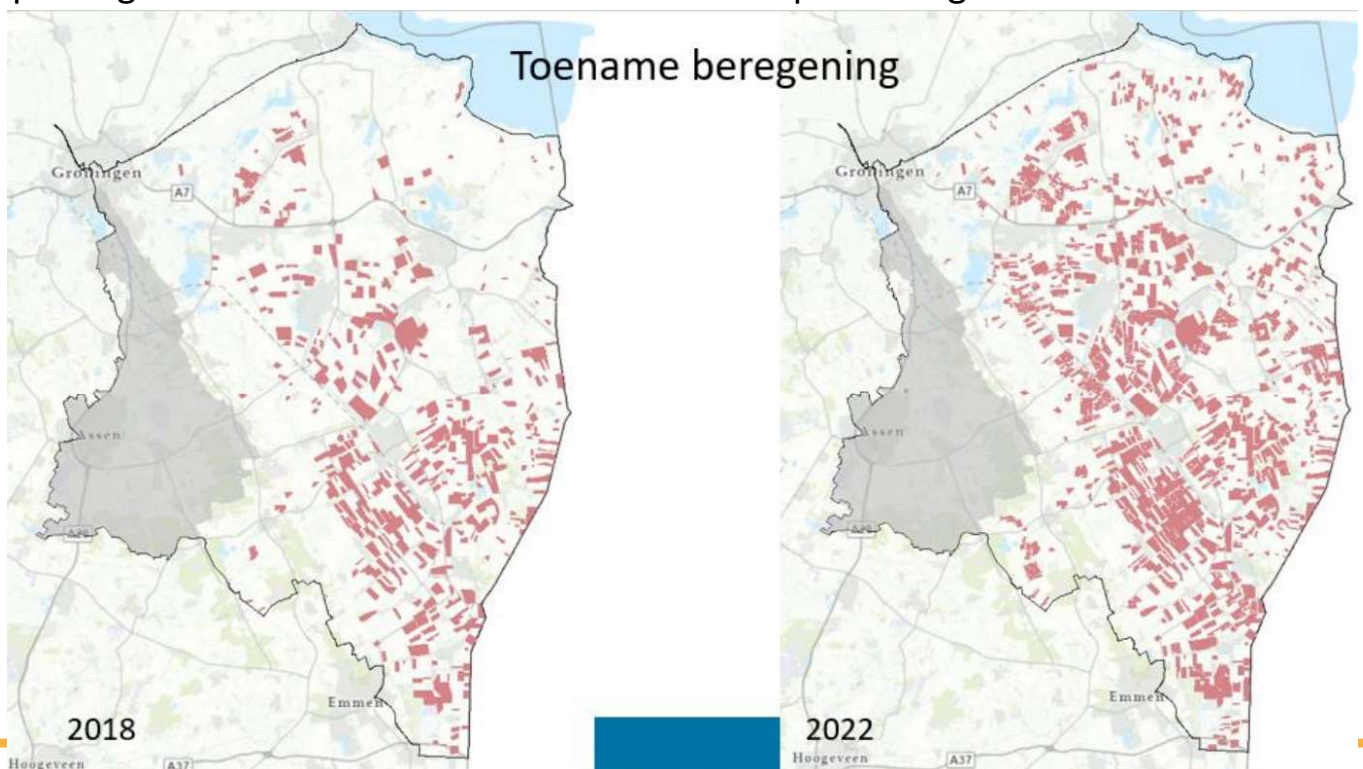
Op woensdag 29 november werd een kennissessie georganiseerd in de Proefboerderij te Valthermond voor de Transitie Landelijk Gebied Groningen in samenwerking met Innovatie Veenkoloniën. Voor deze eerste kennissessie werd samengewerkt met Stichting Innovatie Veenkoloniën en de daarbij aangesloten partners. Ook de provincie Drenthe en de waterschappen zijn aanwezig gezien de Veenkoloniën provincieoverstijgend zijn. Er werd in deze sessie gesproken over zowel het Drentse als het Groningse deel. Vanuit de provincie Drenthe wordt ook aangegeven dat de uitwisseling gewaardeerd wordt op het gebied van de transitie van het landelijk gebied, daar proberen we elkaar zoveel mogelijk te ondersteunen. De aanwezige partijen zijn momenteel deels al kennispartners in het gebied. Voor de invulling van de kennissessies zijn we gestart met een bijeenkomst om de kennis die al in het gebied aanwezig is op tafel te krijgen. Er stonden verschillende thema's op het programma: het bodem- en watersysteem, natuur en landbouw. Aanwezig was een combinatie van mensen van onder andere collectieven, natuurorganisaties, landbouwverenigingen, coöperaties, het waterschap, kennisorganisaties, Stichting Innovatie Veenkoloniën en provincies Drenthe en Groningen.

Dagvoorzitter Riëks van der Wal is door ziekte afwezig, als gebiedsregisseur opent Amarens Reitsma de bijeenkomst namens de provincie Groningen en licht het proces rondom het Nationaal Programma Landelijk Gebied toe. In Groningen is het 'NPLG' verbonden met provinciale doelen en daarom vertaald naar 'Transitie Landelijk Gebied Groningen'. Hiervoor zijn onder andere de Groningse Startnotitie en het Stand-van-zaken document geschreven. Deze zijn [hier](#) te vinden. Als gebiedsregisseur is Amarens het aanspreekpunt voor de Veenkoloniën. Na deze toelichting geeft zij het woord aan Tanja Beuling die als programmamanager Stichting Innovatie Veenkoloniën hun proces toelicht. Zij richten zich op een toekomstbestendig Veenkoloniaal bouwplan met duurzaam verdienvermogen.

Het bodem- en watersysteem

Ten eerste wordt het bodem- en watersysteem in de Veenkoloniën besproken. Wilfried Heijnen van het waterschap Hunze en Aas presenteert over de waterkwantiteit, onder andere over de wateraanvoer vanuit het IJsselmeer die nodig is om het water in droge perioden op peil te houden. Ook vertelt hij meer over het kanalsysteem in het gebied en hoe het waterschap hier de peilen regelt in natte en droge delen van het jaar. De diepte van eventuele keileemlaag is hier erg relevant gezien wanneer deze dicht onder het maaiveld ligt, de plaatsen gevoelig zijn voor zowel droogte als wateroverlast. Als laatste vertelt Wilfried over veenoxidatie en in welke delen nog een opgave ligt, zo zijn er delen die boven de gemiddeld hoogste grondwaterstand liggen (dus altijd boven het grondwaterpeil liggen) waardoor er zuurstof bij komt en deze delen dan ook zullen oxideren. Veen dat geheel onder de gemiddeld laagste grondwaterstand ligt blijft altijd nat dus oxideert niet, tenzij we de grondwaterstand verlagen.

Na Wilfried vertelt Evert van der Laan, ook van waterschap Hunze en Aas, over waterkwaliteit en de KRW-doelen. Hij behandelt ook de relatie tussen grondwater en oppervlakte water en legt het verschil uit tussen zomer- en winter peilen en wanneer afvoer van water of juist aanvoer van water nodig is. Zo vertelt hij hoe het waterschap waterpeilen op peil probeert te houden in droge periodes zodat bijvoorbeeld de landbouw water kan blijven gebruiken en dat beregening is toegenomen in de laatste jaren. In droge periodes is het grondwater sneller belast met uitspoeling van percelen, maar is het oppervlaktewater 'schoner' door minder afspoeling en aanvoer van schoon water. In natte periodes geldt dat andersom.

Het bodem- en watersysteem

Vraag: Op een afbeelding in de presentatie over de waterpeilen lijkt het alsof de grond kaal is, wat gebeurt er met het waterpeil als er planten op staan?

- Planten hebben onvoldoende effect op het grondwater om de grondwaterstand op peil te houden als het droog is.

Vraag: In de presentatie wordt gesproken over 'schoon IJsselmeerwater', waar blijkt uit dat dat schoon is?

- Wanneer in perioden van lange droogte meer IJsselmeerwater wordt aangevoerd zien we dat de kwaliteit van het water beter wordt. Dit water bevat (uit het hoofd) 0.05 mg fosfaat en 0.08 mg stikstof en is daarmee dus relatief schoon. Voor de Veenkoloniën is de richtlijn 0.15 mg fosfaat. In natte perioden, wanneer dus meer water vanaf de percelen in de Veenkoloniën afstroomt, zien we juist een slechtere waterkwaliteit. Concentraties zijn dus continu in verandering wat het lastig maakt om op te sturen.

Vraag: Is de concentratie gewasbeschermingsmiddelen in het water onder normale omstandigheden goed?

- In bepaalde perioden zijn meer overschrijdingen (natte perioden) dan andere perioden (droge perioden). Het is niet zo dat de hele zomer 'overschreden' wordt. Maar het aanvoeren van water uit het IJsselmeer is niet voor altijd gegarandeerd.

Vraag: Zien jullie ook teruggang van de verslechtering over het algemeen?

- Over de langere termijn vanaf 2010 zien we een dalende trend, dus het wordt langzaamaan beter. 2021 en dit jaar waren wel een 'slecht' jaar vooral vanwege de droogte, maar over het algemeen is de verslechtering een dalende lijn. Vanaf 2016 zien we een trendbreuk dat het beter is geworden.

Vraag: Wat treffen jullie aan qua chemische stoffen?

- Kobalt, seleen en zink zijn stoffen die we gebiedsbreed overschrijdend tegenkomen. Zowel vanuit functies zoals landbouw als van nature aanwezig. Momenteel wordt onderzocht wat waar vandaan komt. Naast deze metalen komen we ook gewasbeschermingsmiddelen overschrijdend tegen.

Het bodem- en watersysteem

Cindy Groenewoud van de provincie Groningen vertelt meer over de Aanvullende Strategische Voorraden (ASV) en de invloed ervan op de Transitie Landelijk Gebied Groningen. Dit zijn reserveringen om ook op de middellange en lange termijn voldoende drinkwater te kunnen leveren. Het uitstralingsgebied van de eventueel te nemen hydrologische maatregelen is dus nog van onbekende omvang.

Vraag: Wat worden aanvullende maatregelen bij de ASV's?

- Dat is afhankelijk van de opbouw van de grond. Bij een afdekkende kleilaag zijn minder aanvullende maatregelen nodig dan bij een zandgrond waarbij het grondwater gevoeliger is voor vervuiling.

Vraag: Zijn er ook ASV zoekgebieden in Drenthe?

- Ja, maar die zoeken vooral naar uitbreiding van bestaande winningen. Wij zoeken ook naar nieuwe winningen.

Vraag: Kunnen in Groningen de bestaande winningen, zoals bij het Drentse Aa-gebied, niet uitgebreid worden?

- De Groeve en Sellingen, huidige winningen in Groningen, worden uitgebreid. Hiermee kan voorzien worden in de huidige behoefte aan drinkwater. De ASV gebieden gaan echt over de toekomstige behoefte. Bij de ASV gaat het om een ruimte reservering.

Middels speeddates in tweetallen halen we kort na elke inleidende presentatie per thema op waar mensen kansen en risico's zien. Dit wordt megeschreven op flipovers en dient als input voor de gespreksrondes later.

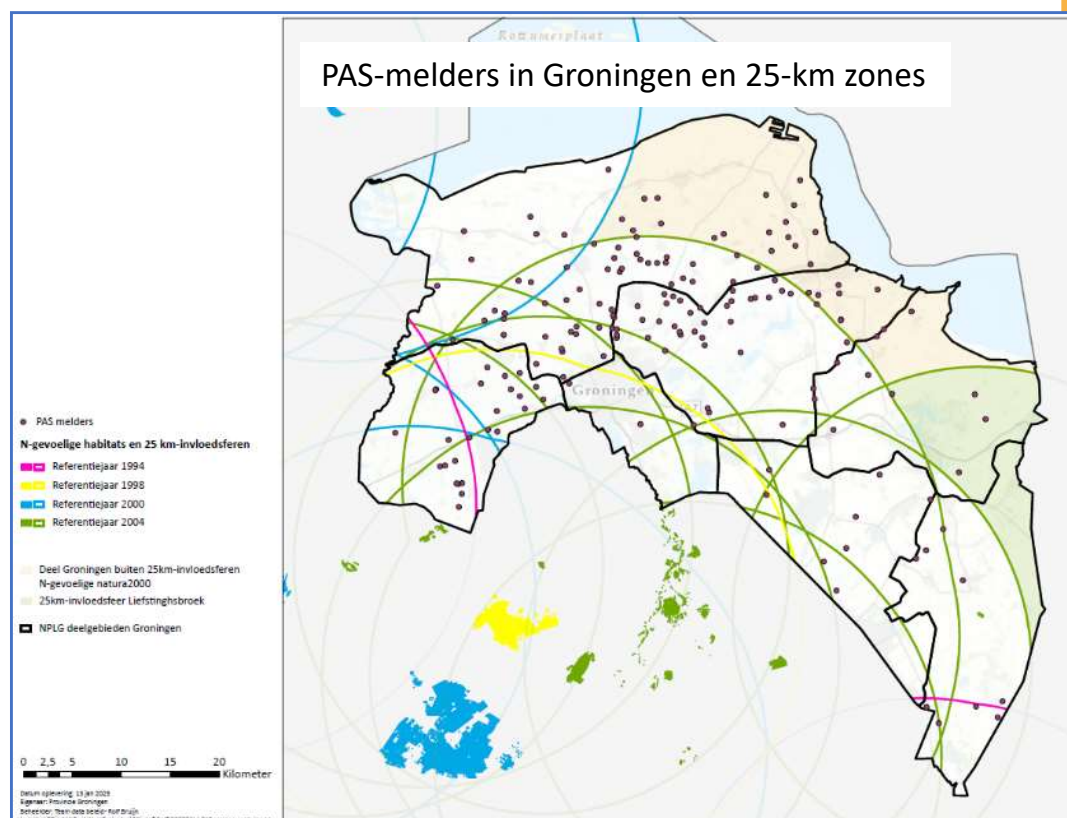
Thema natuur

Ten tweede wordt het thema natuur behandeld. Renée Bekker van de provincie Groningen geeft een presentatie over de opgaven op het gebied van natuur, specifiek voor het Groningse deel van de Veenkoloniën. Zo geeft Renée ook inzicht in waarom voor stikstofgevoelige natuurtypen de stikstofemissie naar beneden moet. Daarbij bespreekt ze de 25 kilometer grens rondom stikstofoverbelaste Natura2000-gebieden waardoor PAS-melders nog niet gelegaliseerd kunnen worden. In de Veenkoloniën betreft dat met name natuurgebieden uit Drenthe en het Liefstinghsbroek in Oost-Groningen. Voor deze Natura2000-gebieden geldt dat er doelen zijn voor soorten en habitats plus dat de hydrologische condities van o.a. het Zuidlaardermeer op orde moeten zijn. Ook is er natuur buiten de Natura2000 gebieden die op orde moet zijn

In de Veenkoloniën is de restantopgave voor het Natuur Netwerk Nederland (NNN) relatief klein. De versterking van de basiskwaliteit natuur is hier wel van belang. Daarnaast moet ook nog een deel van de Bos & Hout opgave gerealiseerd worden wat bij zal dragen aan zowel de opgave voor 10% groenblauwe dooradering, de klimaatopgave en CO₂-vastlegging. Er volgt kort een gesprek over wat het huidige percentage aan groenblauwe dooradering in het gebied is. Er is in dit deelgebied relatief veel blauwe dooradering aanwezig (bestaande waterstructuren zoals de veenkoloniale wijken), Renée geeft aan dat het wel van belang is om hier ook de basiskwaliteit natuur te verbeteren (bijvoorbeeld met natuurvriendelijke oevers).

Daarna laat Renée een tabel zien met opgave areaal regionale doelen voor Groningen waarover de provincie nog in gesprek is met het Rijk.

Ook geeft Renée aan dat andere sectoren ook voor reductie van stikstof moeten zorgen, vooral via klimaatmaatregelen. Dus niet via het NPLG.

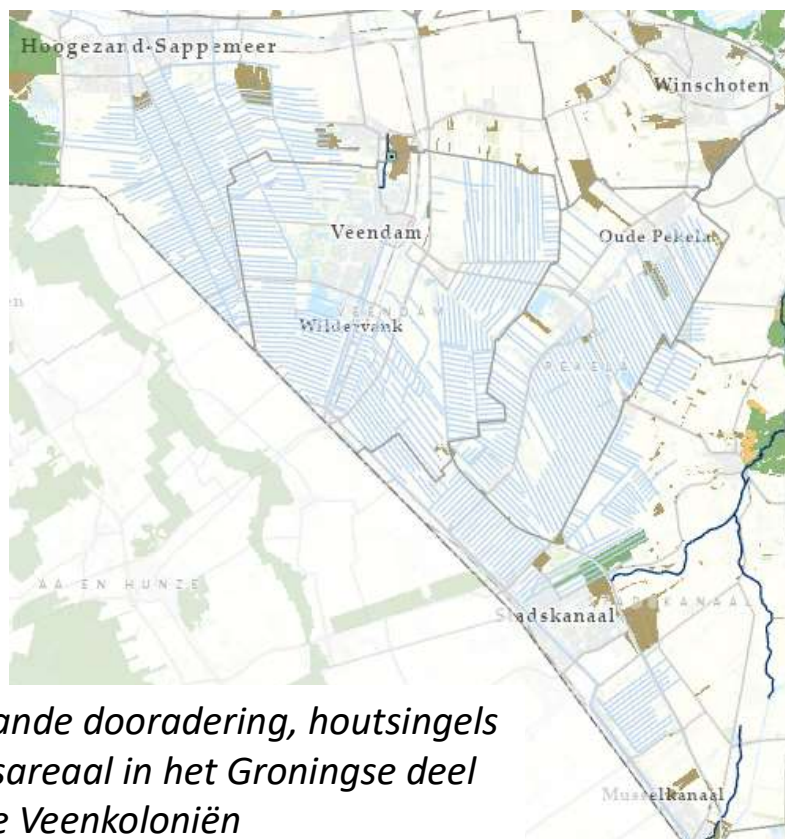
De natuuropgave

Vraag: Kijkend naar bestaand agrarisch natuurbeheer en eco-regelingen, wat is dan nu al het doelbereik van de opgaven in dit deelgebied?

- Er zijn niet veel pakketten in bedrijf in de Veenkoloniën. Er is op dit moment wel een akker- en weidevogel zoekgebied wat ongeveer 30x zo groot is dan nu in gebruik is. Voor eco-regelingen en bufferstroken ligt hier wel een mooie kans om als provincie op in te zetten. Er is voldoende belangstelling voor agrarisch natuurbeheer maar het budget van de collectieven is de beperkende factor. Daarnaast wordt aangegeven dat dat er ivm de derogatie al veel bufferstroken langs watergangen zijn aangelegd. Echter het beheer hiervan is nog niet echt gericht op het verhogen van de biodiversiteit in het gebied. We zouden vanuit de provincie nog wel de analyse kunnen doen hoeveel strekkende meter (ha) bufferstrook er nu in dit gebied ligt.

Vraag: In hoeverre heb je als gebied de mogelijkheid om invulling te geven aan het bereiken van de doelen?

- Die ruimte is er: de provincie zal niet achter de komma gaan opleggen welk deel van de opgave in welk deelgebied valt. We hechten veel waarde aan dat wat uit de gebieden komt. Als er bijvoorbeeld een helofytenfilter komt om water vast te houden kunnen we dat slim inrichten zodat we ook de doelen voor de 'drijvende weegbree' halen. Er is nog veel flexibiliteit, maar alles wat we in dit deelgebied kunnen bereiken hoeft in een ander deelgebied niet meer en andersom ook.

Bestaande dooradering, houtsingels en bosareaal in het Groningse deel van de Veenkoloniën

Landbouw

Tanja Beuling, programmamanager Innovatie voor de Veenkoloniën, geeft een presentatie over de landbouw in het gebied. Onder andere over de aantallen van de verschillende typen bedrijven en over de werkgelegenheid in de sector. Tanja vertelt over het opvolgingspercentage en de continuïteit van de bedrijven wat hier relatief hoog is. Daarnaast geeft ze inzicht in het huidige bouwplan en het verdienvermogen van de verschillende gewassen, maar ook in de toename van de kosten. De bodemgezondheid, -vruchtbaarheid, -structuur en waterkwantiteit en - kwaliteit worden ook besproken, net als de initiatieven voor het verbeteren van de biodiversiteit die al lopen in de Veenkoloniën. Tanja vertelt dat ze ziet dat er al verschillende dingen gebeuren op het gebied van agrarisch natuurbeheer en bufferstroken. Ook ziet ze kansen op het gebied van bijvoorbeeld precisielandbouw, een aandachtspunt daarin is wel de wet- en regelgeving bij kansen die er zijn. Er wordt het voorbeeld genoemd dat bepaalde gewasbeschermingsmiddelen maar twee keer gespoten mogen worden terwijl ecorobotics misschien vijf keer nodig heeft maar dat maar met 10% van het middel doet. Een ander aandachtspunt is dat we onszelf moeten blijven afvragen of iets kostendekkend is of echt een verdienmodel.

Harry Kager, werkzaam bij Schuttelaar en Partners, presenteert over de nitraatrichtlijn. Daarin bespreekt hij het 7^e Actieprogramma en noemt hij dat de 8^e er ook aan komt. In de presentatie laat hij zien hoeveel nitraat er uitspoelt in verschillende bodems en welke concentraties terug te vinden zijn in grondwater per grondsoort. Ook laat hij het (geschatte) effect van verbetering van management zien in de concentraties nitraat in het grondwater. Daarna behandelt hij ook de landelijke en provinciale klimaatdoelstellingen. Olaf Slakhorst, ook werkzaam bij de provincie Groningen, zegt dat het provinciale doel van 0,3 Mton CO₂-equivalenten in de presentatie niet helemaal klopt: de provincie Groningen gaat hier zelf uit van een reductiedoelstelling van 0,2 Mton CO₂-equivalenten. Daarbij zegt hij aan dat deze reductie als een ingewikkelde opgave wordt ervaren, maar dat dit met name een reductie van de veestapel betreft. Als dat gesprek wordt aangegaan is dit een hele relevante opgave naast de stikstofreductie die in 2030 gerealiseerd moet worden.

Landbouw

Vraag: Er is veel onduidelijk over wat precies het doel is voor nitraat. Je gaf al aan dat dat niet goed uit te drukken is, maar is daar eigenlijk wel duidelijkheid over?

- Dat hangt ervan af aan wie het wordt gevraagd en wat het doel van de vraag is. De strekking van LNV is: als gebied moet de 50mg/liter in het grondwater gehaald worden. Het is onwenselijk wanneer de concentratie op een bepaalde plek stijgt, maar in ieder geval moet het doel dus op gebiedsniveau bereikt worden.

Vraag: Zijn er geen paradoxen? Dat de uitspoeling van nitraat juist oploopt in natte jaren, als gevolg van de droge jaren? Zouden we dan niet juist in droge jaren meer moeten beregenen om de uitspoeling in de natte jaren te beperken?

- Een ander voorbeeld dat ik laatst met iemand besprak is peil gestuurde drainage voor minder uitspoeling, voor nu gaat dat een stap te diep maar daar moet zeker naar gekeken worden.

Gespreksronde over het water- en bodemsysteem

De aanwezigen gaan uiteen in drie groepen om de verschillende opgaven in het gebied te bespreken in de vorm van een carrousel. Na afloop wordt de opgehaalde informatie plenair teruggekoppeld.

Vanuit de gespreksronde aan de water- en bodem tafel komt er een duidelijke oproep voor meer lokaal meten: er is behoefte aan inzichten over de bijdrage aan de doelen van de dingen die op dit moment al in het gebied gebeuren. Ook is gesproken over de samenhang tussen bodem en water en hoe dit geoptimaliseerd kan worden. De waterkwaliteit en nalevering was ook een belangrijk onderwerp, ook daar is gesproken over de inzichten en wat gezegd kan worden over uitspoeling. Daarbij is ook bodemdaling een belangrijk punt voor de landbouwsector. Het gebied is sterk afhankelijk van wateraanvoer; zonder aanvoer in een droge periode staan de sloten binnen een week droog. Kenmerkend voor het gebied zijn de hoogteverschillen in de percelen. Dat maakt dat peilbeheer niet op elk perceel optimaal kan zijn. Hier liggen wel optimalisatiekansen naar de toekomst toe.

Gespreksronde over natuur

Aan de tafel waar natuur werd besproken was Amarens Reitsma de gespreksleider. Hier is gesproken over hoe natuur gedefinieerd wordt, hoe dit te kwalificeren is en hoe we daar mee om gaan. Daar wordt een brede natuurbenadering voor voorgesteld. Er zijn ook enkele kennis-vragen besproken wat duidelijk maakte dat een aantal aanwezigen behoefte hebben aan meer kennis op het gebied van natuur. De impact van externe factoren op de natuur en wat wij daar aan kunnen doen is ook besproken, net als dat de grond optimaal benut moet worden. Dat wil zeggen: kijken naar hoe gronden die ook door andere opgaven minder rendabel zijn voor andere functies gebruikt kunnen worden voor natuur. Er wordt ook genoemd dat natuurbeheer samen kan gaan met agrarisch gebruik – langjarig beheer en verdienvermogen kwamen vaker naar voren. Er komt naar boven dat het van belang is om gebied specifiek te kijken naar welke doelen we willen behalen in dit gebied en daarin moeten zoeken naar de balans en een integrale aanpak waar we win-win situaties kunnen creëren voor het hele systeem. Financiering van natuur en de relatie ervan met ander gebruik zou een interessant punt zijn om nog eens over door te praten.

Gespreksronde over landbouw

Aan de landbouwtafel is nagedacht over het bouwplan: hoe bepalend is het en hoeveel ruimte wordt daarin gelaten voor de ondernemer, ook voor het behalen van de NPLG-doelen. Er is dieper in gegaan op de 1 op 2 aardappelteelt en de argumenten daar voor en tegen. Daarbij wordt ook genoemd dat het belangrijk is om uit te gaan van getallen en data. Dat geldt ook voor nieuwe gewassen en nieuwe markten: gaan we dat als provincie stimuleren met eco-regelingen of kunnen we dat beter aan de markt over laten? Met daarbij de vraag: hoe houdbaar zijn eco-regelingen? Er wordt opgeroepen om vooral op de kwaliteit van de ondernemers zelf te vertrouwen. Aan deze tafel is ook besproken dat er op het gebied van berekening nog stappen gezet kunnen worden. Als laatste punt wordt meegegeven dat een langjarig perspectief erg belangrijk is en dat maatregelen daarin de tijd nodig hebben om uit te kunnen werken.

Afsluiting

Gebiedsregisseur Amarens Reitsma sluit af. Voor het gebiedsproces in Groningen zullen we nog een aantal kennissessies in het Groningse deel van de Veenkoloniën organiseren. De input van vandaag zal gebruikt worden om verder door te bouwen. Tanja Beuling doet de oproep om ook mee te denken over draagvlak in het gebied.

Het verslag zal op de gebiedswebsite van de Veenkoloniën komen.

Links

- Gebiedswebsite Veenkoloniën – www.provinciegroningen.nl/veenkolonien
- [Startnotitie Transitie Landelijk Gebied Groningen](#) (eerste verkenning van de opgaven)
- [Stand-van-zaken document Transitie Landelijk Gebied Groningen](#) (mogelijke oplossingsrichting)